

Prostitutionskunder i nyt perspektiv

Med inddragelse af kommunikationsteori, narrativ analyse og udviklingspsykologiske teorier sætter ny bog fokus på mænd, der køber sex hos kvinder

Paul Lyngbye: Mænd der betaler kvinder - om mænds brug af prostitution. Roskilde Universitets Forlag 2000. 182 s. 198 kr.

Af Nancy Kamene Bornemann

Inden for den eksisterende prostitutionsforskning i såvel Danmark som i udlandet er der overvejende sat fokus på udbudssiden, som er den del af prostitutionsmarkedet, hvor kvinder og mænd optræder som sælgere af prostitution. En stor del af prostitutionslitteraturen dokumenterer prostitutionens psykiske skadevirkninger for en overvejende del af de prostituerede samt et socialpolitisk ønske om iværksættelse af sociale hjælpeforanstaltninger over for den mest socialt belastede gruppe af såvel mandlige som kvindelige prostituerede. Vi er altså i besiddelse af stor viden om de prostituerede og deres vilkår, fordi der er gennemført undersøgelser og interviews med dem, hvorimod der stort set ikke

forefindes undersøgelser hverken af mandlige eller kvindelige kunder i Danmark.

Hvis man til fulde skal forstå prostitutionens samfundsmæssige og psykologiske aspekter, er det vigtigt ikke kun at fokusere på de prostituerede mænd og kvinder, men også på efterspørgselsiden, som er den del af prostitutionsmarkedet, hvor mænd og kvinder optræder som købere af prostitution. Det er ligeledes af afgørende betydning at høste tilstrækkelig erfaring og viden om efterspørgselsiden, når der tænkes i præventive baner.

Hovedparten af prostitutionsforskerne betragter som udgangspunkt prostitution som et negativt erhverv, som hverken mænd eller kvinder dybest set har lyst til at blive involveret i, og som ingen slipper uskadede ud af, og de prostituerede kvinder betragtes i denne sammenhæng som ofre. Efter at kunderne i stigende grad er kommet på dagsordenen i

udenlandske undersøgelser og er blevet genstand for forskningsmæssig interesse, går tendensen i retning af at betragte disse mænd som ofre for et særligt system, og derfor har de på lige fod med de prostituerede kvinder brug for hjælp og/eller rådgivning til at komme ud af prostitutionen snarere end udelukkende at betragtes som gerningsmænd og krænkere i kønshandelen.

Paul Lyngbye, cand. mag. i psykologi og kommunikation, har forestået en kvalitativ undersøgelse af mandlige prostitutionskunder i Danmark og med sin nyligt udkomne bog ydet et kærkomment bidrag til et relativt uopdyrket forskningsfelt. Formålet med undersøgelsen har været at få et bredere kendskab til de prostitueredes kunder og på denne baggrund vurdere mulighederne for at kommunikere med dem. Kombinationen mandlig kunde til kvindelig prostitueret er valgt ud fra den betragtning, at den er den hyppigst forekommen-

de. *Mænd der betaler kvinder* er bygget over forfatterens specialeafhandling fra 1999 og er med hans egne ord en argumenterende videnskabs-tekst.

Ændrer fokus

Bogen indeholder 12 kapitler og består af to dele, hvoraf førstedelen er en meget detaljeret gennemgang af den eksisterende teori- og metode-dannelse samt tænkning på prostitutionskundeområdet, særligt i de øvrige skandinaviske lande, hvis tilgang til fænomenet ifølge forfatteren har præget holdningerne i Danmark.

Den engelsksprogede forskning har været domineret af tre centrale tilgange: "en psykiatrisk-psykoterapeutisk tilgang, hvor kunden patologiseres", "en etnografisk tilgang, hvor prostitutionskunden normaliseres" og "en epidemiologisk tilgang, hvor fokus rettes mod HIV-risici".

I Skandinavien har Norge og Sverige op gennem 70'erne ført an med en række undersøgelser af prostitution og prostitutionskunder. Undersøgelserne har i den sammenhæng overvejende fokuseret på "samfundsmæssige strukturer og kønsroller" snarere end på kundernes oplevelsesverden og univers. Forskerne har på baggrund af den tids politiske klima inden for kvindebevægelsen været optaget af begreber som magt og patriarkat, og prostitution betragtes inden for rammerne af denne tænkning som en konsekvens af det patriarkalske samfund, hvor det "seksuelle system og maskulin magtudøvelse" udgør kernen i patriarkatet. En synsmåde der - efter forfatterens og en del andre teoretikers mening - er reduktionistisk, og hvor "mennesket så at sige forsvinder i strukturerne".

Herefter følger en gennemgang af udvalgte kommunikationsteorier og deres udvikling fra at lægge vægt på afsenderen til i dag at lægge større

vægt på modtageren og dennes anvendelse af kommunikationen. Forfatteren betragter dette skift som et vigtigt argument for at ændre fokus fra de samfundsmæssige strukturer til kundeforskningens aktører, hvis man vil opnå en vellykket kommunikation med målgruppen mandlige prostitutionskunder.

Patriarkatstænkningen kritiseres på en række områder, og det har efter min opfattelse sin berettigelse at se på denne tænkning med kritiske briller. Ikke fordi den fokuserer på strukturer, men på grund af det meget negative billede af mænd og prostitutionskunder, som er indlejret i forestillingerne om patriarkatet.

Undersøgelsens metoder

Forud for undersøgelsen har forfatteren gjort sig en række metodologiske og etiske refleksioner over måder, hvorpå interviewpersonerne kunne rekrutteres, samt overvejelser over, hvilke analytiske redskaber der kunne vise sig frugtbare i bearbejdelsen af materialet. Fordele og ulemper ved valg af henholdsvis telefoninterview og personlige interview diskuteres, og der argumenteres for vigtigheden af at registrere interviewdata på lydband. Også her redegører forfatteren for andre forskeres betragtninger og erfaringer på feltet.

De forudgående overvejelser og dataindsamlingen munder ud i et materiale bestående af 41 telefoninterviewede kunder - hvoraf 13 yderligere blev interviewet personligt. Kunderne blev rekrutteret via tre dagbladsannoncer, og forfatteren mener, at den mere end en måned lange proces med at udforme annoncerne har haft betydning for, at så mange kunder henvendte sig. Om en sådan prioritering er nødvendig for at opnå stor respons fra målgruppen, er imidlertid tvivlsomt. Det har således været min erfaring ved rekruttering af tilsvarende inter-

viewpersoner, at responsen var stor, selvom udformningen af annoncerne strakte sig over betydelig kortere tid.

Forfatteren nævner også, at feltarbejde ude i prostitutionsmiljøerne blev inddraget i forskningsprocessen, men kommer ikke nærmere ind på, hvad der kom ud af det, og hvad det eventuelt er blevet brugt til.

Kundernes motiver

I anden halvdel af bogen kommer forfatteren endelig til det, som mange læsere formentlig ser frem til, nemlig resultaterne af undersøgelsen.

Kundernes vigtigste motiver for at svare på annoncen viste sig at være "ridderlighed" over for de prostituerede kvinder, "protester" mod det "negative og dæmoniserede mandebillede", som ofte kommer til udtryk i medierne, "videnskabelig interesse" samt "egenterapi", forstået som et behov for at tale om egne erfaringer med henblik på at udvikle sig personligt.

Kundens debut på prostitutionsscenen sker ikke på "et tilfældigt tidspunkt i mandens liv", og den hænger sammen med en krise i hans liv på det pågældende tidspunkt, hvilket danner grundlag for den narrative tilgang, som er valgt i denne undersøgelse. De 13 personligt interviewede mænds individuelle fortællinger om debuten fungerer som analysens rammefortælling, hvis teoretiske udgangspunkt er Daniel J. Levinsons bog *The Seasons of a Man's Life*, en teori om mandens udvikling livet igennem. Denne udvikling rummer tilbagevendende kriser i udviklingsperioder, "hvor der sker en forandring af livsstrukturen". Undersøgelsen viser, at det første prostitutionsbesøg hænger sammen med, at de befinder sig i en akut krise eller en kronisk udviklingskrise, og at det er faktorer i deres "samlede livssituation", som er

bestemmende for, om prostitutionskøb bliver en integreret del af deres livsstruktur.

Kvindes afvisning af mænd kan måske påvirke beslutningen om at debutere på prostitutionsscenen. Separationstraumeteorien, således som den formuleres hos D.W. Ebrahim, inddrages derfor med henblik på at forstå sammenhængen mellem afvisning og adskillelse. En traumatisk fødsel, hvor barnet oplever en smertefuld adskillelse fra moderen, kan ifølge denne teori give problemer senere i livet, f.eks. med at håndtere afvisninger på adækvat vis.

Prostitutionskøb kan på denne baggrund betragtes som en måde, hvorpå afvisninger kan undgås. Ikke alle kunder i undersøgelsen har haft en traumatisk fødsel, og nogle er ikke vidende om, hvorvidt dette har været tilfældet for deres vedkommende. Sammenkædningen af fødselstraumet og prostitutionskøb synes således at hvile på et noget spinkelt grundlag og virker en anelse fortænkt. På baggrund af under-

søgelsesresultaterne vurderer forfatteren, at en rådgivningstjeneste, "etableret i et selvstændigt regi" for prostitutionskunder sandsynligvis ville kunne reducere antallet af prostitutionsbesøg.

Offertænkningen

Der er ingen tvivl om, at emnet mandlige prostitutionskunder tiltrækker sig stor opmærksomhed og hos mange mennesker vækker en blanding af nysgerrighed og forargelse, godt hjulpet på vej af medierne. Der er imidlertid ikke noget sensationsagtigt over bogen *Mænd der betaler kvinder*, som i det store og hele fremstår som et velskrevet, sagligt og professionelt bidrag til prostitutionsforskningen.

I betragtning af bogens relativt beskedne omfang sammenholdt med den omstændighed, at den er den første publicerede danske undersøgelse med så stort et empirisk materiale, kan det dog undre, at der dedicerer så meget spalteplass til minutiøse udredninger af, hvad andre har sagt, ment og gjort i pro-

stitutions- og kundeforskningen. Det kunne således have været spændende at se større dele af materialet - f.eks. med inddragelse af de telefonisk interviewede kunder - folde sig ud i bogen.

En vigtig forskel på denne og andre undersøgelser af prostitutionskunder er, at forfatteren forud for undersøgelsen ikke har haft nogen holdninger til kunderne. Men konklusionen synes alligevel i sidste ende at nærme sig andre kundeundersøgelser: at mandlige prostitutionskunder kan betragtes som ofre. Hvor andre forskere på forhånd har taget stilling til, at prostitutionskunderne er ofre for det patriarkalske system, ser det ud til, at Lyngbye med herværende bog dokumenterer en anden og måske mere troværdig version af offertænkningen.

Nancy Kamene Bornemann er stud. psyk. ved Københavns Universitet og skriver speciale om mandlige prostitutionskunder.